

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15 hallituksen esityksen johdosta laiksi kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 14 päivältä lokakuuta 1983 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 112.

Valiokunnassa ovat asian johdosta olleet kuuluttavina apulaisosastopäällikkö Jukka Sarjala opetusministeriöstä, budjettipäällikkö Juhani Korpele valtiovarainministeriöstä, ylijohtaja Erkki Kähkönen kouluhallituksesta, opetusasiain sihteeri Pirkko Karvonen Suomen Kaupunkiliitosta, apulaisosastopäällikkö Esko Toivonen Suomen Kunnallisliitosta edustaen samalla Finlands svenska kommunförbundetä sekä toiminnanjohtaja Hilka M. Kauppi ja apulaiskirjastonhoitaja Marja Berndtson Suomen Kirjastoseurasta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että peruskoulujen, lukioiden ja yleisten kirjastojen käyttökustannusten valtionosuuksia alennettaisiin valtiontalouden tasapainottamiseksi yhdellä prosenttiyksiköllä vuosina 1984 ja 1985. Lisäksi ehdotetaan, että kirjastoautojen ja -veneiden hankintaan myönnettävän valtionosuuden peruste muutettaisiin käyttökustannusten valtionosuusasteikosta perustamiskustannusten valtion-

osuusasteikon mukaiseksi. Edelleen hallituksen esityksessä ehdotetaan, että peruskoulu- ja kirjastorakennusten normaalihintojen vahvistamisperusteena käytettäisiin taloudellisesti toteutettujen hankkeiden keskimääräisiä kustannuksia käypien kustannusten asemesta.

Hallituksen esitys liittyy valtion vuoden 1984 tulo- ja menoarvioehdotukseen sekä hallituksen esitykseen n:o 111 laiksi ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta annetun lain muuttamisesta sekä laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Lainmuutos on tarkoitus saattaa voimaan vuoden 1984 alusta.

Valiokunta on käsitellyt asian. Ottaen huomioon hallituksen esityksen perusteluissa mainittu valtiontaloudelliset syyt valiokunta katsoo voivansa puoltaa ehdotettua lainmuutosta.

Edellä olevan perusteella valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Helsingissä 2 päivänä joulukuuta 1983

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Astala, varapuheenjohtaja Holvitic, jäsenet Ala-Kapee, Elo, Eskelinen, Hirvelä, Isohookana-Asunmaa, Jaa-

konsaari, Kalliomäki, Norrback, Ronkainen, Roos ja Uosukainen sekä varajäsenet von Bell, Dromberg, Siitonen ja Wasz-Höckert.

Vastalauseita

I

Hallitus esittää peruskoulujen, lukiodien ja yleisten kirjastojen käyttökustannusten valtionosuuksien alentamista yhdellä prosentilla. Lisäksi hallitus esittää kirjastoautojen ja -veneiden hankintaan myönnettävän valtionosuuden muuttamista perustamiskustannusten valtionosuusasteikon mukaiseksi ja peruskoulu- ja kirjastorakennusten normaalihintojen muuttamista siten, että ainoastaan taloudellisesti toteutetut hankkeet otetaan huomioon normaalihintaa määrittäessä.

Hallituksen leikkausesitys vaikeuttaisi kuntien taloudellista tilaa entisestään ja olisi täysin päinvastainen yhteisesti hyväksytyille pyrkimyksille kehittää taloutta suunnitelmallisesti, estää kunnallisveroäyrin hinnannousua ja pitää kuntien ja valtion välinen kustannusten jako vakaana. Kuitenkin leikkauksia esitetään tilanteessa, jossa jo aikaisempiakin valtionosuuksia on myöhässä.

Mahdollisuus saada kirjastopalveluja on alueeltaan laajoissa ja rakenteeltaan hajanaisissa kun-

nissa pyritty turvaamaan kirjastoautojen ja kirjastoveneiden palveluilla. Hallitus perustelee muutosesitystään sillä, että perustamiskustannusten mukainen valtionosuus vastaa kirjastoautojen ja -veneiden hankinnan luonnetta. Kuitenkin hallituksen tarkoituksena näyttää olleen lähinnä kustannusvastuun siirtäminen valtiolta kunnille. Yksittäistä hankintaa kohti tuleva valtionosuus pienenee keskimäärin ja suurimmillaan kustannus-siirtymä olisi satoja tuhansia markkoja.

Peruskoulu- ja kirjastorakennusten normaalihintojen alentaminen merkitsisi sitä, että osa rakentamiskustannuksista jäisi entistä useammin pelkästään kuntien maksettavaksi. Oikea menettely rakennuskustannusten pitämiseksi kohtuullisina olisi hankekohtainen etukäteisohjaus.

Edellä lausutun perusteella ehdotammekin,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin.

Helsingissä 2 päivänä joulukuuta 1983

Heli Astala

Inger Hirvelä

II

Hallituksen esitys merkitsee valtion ja kuntien välisen kustannusjaon muuttamiseen tähtäviä toimenpiteitä. Kuitenkin kuntien ja valtion välinen kustannusten jako tulisi jo järjestelyasiakirjan mukaan säilyttää nykyisellään. Arvioiden mukaan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston asteikkojen leikkaus yhdellä prosenttiyksiköllä muuttaa kustannusten jakoa kuntien tappioksi merkittävästi.

Kustannusten jaon muuttaminen merkitsee kunnille taloudellista lisärasitusta ja siten painetta kunnallisveroäyrin korottamiseen, jotta kunnat

kykenisivät täyttämään lakisääteiset tehtävänsä. Toisaalta hallituksen esitykset n:o 111 ja 112 ovat myös ristiriidassa hallituksen esityksen n:o 89 ja siihen sivistysvaliokunnassa tehtyjen muutosten kanssa. Hallitus esittää valtionosuuksien leikkauksia ja toisaalta lisäkustannuksia aiheuttavia toimenpiteitä.

Edellä esitetyn johdosta ehdotan,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin.

Helsingissä 2 päivänä joulukuuta 1983

Olavi Ronkainen